

Landskap: Småland Upptecknat av: Knut Dahlin
 Härad: Östbo Adress: Enlöv
 Socken: Tämmö Berättat av: Elisabeth Bengtson
 Uppteckningsår: 1935 Född år 1860 i Tämmö

1

Uppteckningen rör Stöpsning av halghus och deras
användning

Realregister:
T.l.

Uppteckningen är berättad av
 fru Elisabeth Bengtson, Persagård, Tämmö,
 maka till f.d. lantbrukaren J. Bengtson.

Fru Bengtson berättar följande
 om stöpsning av halghus och hur man an-
 vände dem:

"I formliden" (för i tiden) beqvände
 vi mycket halghus, kan veta, så det var till

6 sid.

- 2 -
5066

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

att stöja en hel del. Talget till fuser fruga
vi vid "färläktan". Först skulle talget
hackas i bitar. Sedan skulle det "bress"
i en varm gryta och skivas där. Men slog
det då genom en grov handduk, var
"greverna" fastnade. Sedan talget ylle-
ligare uppvärms i en gryta, slogs det
vanligen i en kärna, som man fyllt
med kokhet vatten. I talget, som flöt
ovanpå vattnet, kan veta, doppade man
veken, som var gjord av "fissaveka-
garn", och som man hängde upp på
"träsnökar". Sedan talget fäst sig vid
veken, avkyldes den i luften. Därefter
doppades den upprepade gånger i talget
och avkyldes allmellanåt på höll

men ja, till den önskade fjärdelen
och längden på huset var erhållen.
Samlige brukte avkyla husen i "koll"
vatten; stället för i luften, men då blev
husen inte så "släta". Vatten i köran
fick inte "kollna", ty ju "värmare"
det var, desto "slättare" blev husen,
ken veta.

"Han" (upptecknaren) har väl sett, hur
man använder vuckus? Ja, inte. Jo, man
hade en vanlig hållare, ken veta, som man
satte husen i, och så klypte man av veken,
alltefter det huset brann. Vi ha här ett par
husahållare och ett par husasavor, som
äro hemmagjorda. Ja, i den ena hållaren
finns en skruv, som är fäst med uppifrån
och ned. Den flyttade man uppåt, alltefter

guset brunn. I den andra gusahållaren finns det bara en fjäder, som höll fast guset i den runda öppningen till gussacorna liksom i vanliga skreddersaxar, kan vara (se bilden nedan!)

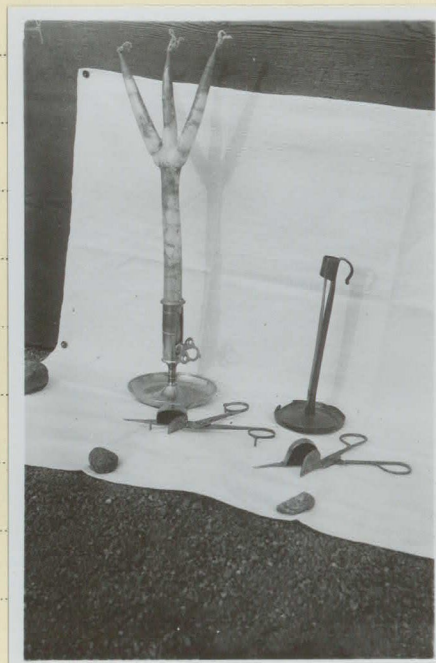

Bild nr 1. Gussaker med ett valjus och två gussaxar.

Mått (från vänster räknel):

a/Höjd i gussakarna = 12,5 och 18

Diameter " " nedtill = 11 och 8

" " " upptill = 2 och 1,5

b/Gussacornas längd = 16 och 16,5

" stjula bredd = 6 och 6

" baka mitt på.

Ägare: Landbrukare Johan Bengtson, Krågård, Tärnå.

Skriv endast på denna sida!

-5-
5066

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

25

När man gjorde "dänglingar" (fely-
dankar), använde man snalare rekar.
Dänglingarna kommo mest till bruk i horn-
lyktorna. Denna lyktor hade ett kårstomme,
som på sidorna var beklätt med en "hinnu
från mellangärdet på hornet". Man brukte
sätta dänglingen i en hållare, som gick åt
höja från lyktans botten nedtill en trä-
pinne, som gick genom lyktans "sak".
När man skulle tända dänglingen, var det bara
att höja träpinnen, och så kom man åt
dänglingen. (Det framgår av följande
bild, hur lyktan var beskaffad. Horn-
höjiet är avteget på lyktans sidor, och
den nämnda träpinnen är upplyft, så att
ett blesklock i lyktans "sak").

- 6 -
5066

Bild nr 2. Hornlykta.

Måttor:

Höjd = 28

Bredd = 16

Diam = 17

Ned av leket i lykkes bak = 6

Ägare: Lantbrukare Johan

Bengtsson, Bergsjö, Tännä

Foto: Axel Dahlén, 1935